

**ZAŠTO
ČITATI
OVU
KNJIGU**

Svi su razlozi za čitanje ovog romana a ni jedan protiv. Jer ovaj roman govori o tome da zakon nije zakon ako nije na strani ljudskosti. Ako ljude čini neljudima. Da ne može biti pravičan ako se donosi u ime samo jednog dela čovečanstva. Prvi put sam čitala Ednu O'Brajen, ona piše veliku, glomaznu književnost. Piše božanstveno. Piše za sve nas, o nama. Ona nas ne da, da budemo loši, da budemo oni koji bacaju kamen. Ona govori o saosećanju za drugo ljudsko biće. Zastani, razmisli, nešto grozno može se desiti svakome od nas, i tebi, sestro, i tebi, brate. Kako bi tebi bilo da te još na to i gaze?

Preporučila *Svetlana Petković*, stomatološkinja

www.strik.rs

www.strik.rs

NASLOV ORIGINALA

Edna O'Brien
Down by the River

UREDNIKA

Ljubica Pupezin

Objavlivanje ove
knjige pomogao je
program „Kreativna Evropa”
Evropske unije

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Copyright © 1997 by Edna O'Brien

© 2019 Štrik, za srpski jezik

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se umnožavati ni u kom obliku bez prethodne dozvole izdavača ili vlasnika izdavačkih prava.

Edna O'Brajen

DOLE
KRAJ REKE

PREVELA S ENGLESKOG

Bojana Dodić

BEOGRAD

2019

Sadržaj

Novi zločin / 9	Marva / 100
Plodovi / 11	Irski bubanj / 103
Meso / 15	Grad / 110
Ne ubij / 20	Dragi Luk / 112
Pagansko mesto / 31	Bolest kostiju / 113
Sfinga / 37	Devojka iz stratosfere / 116
Samostan / 39	Metla / 118
Jagode / 42	Reka / 121
Bridžet / 45	Dr Tom / 127
Božić / 47	Novac / 134
Gljive / 52	Polomljena noga / 137
Bubamara / 56	Svetlost osvita / 140
Drugarice u smrti / 58	Tuđa zemlja / 143
Obećanje / 62	Kasandra / 147
Pogrebniči / 65	Otkrovenje / 149
Ždrebljenje / 68	Muškarci / 151
Kokošinjac / 76	Pansion / 156
Svetilište / 79	Izdaja / 158
Džeko / 82	Žene / 162
Disko večer / 92	Direktor / 166

Večernja svetlost / 168	Marf / 253
Vlast / 173	Mona / 260
Večera / 179	Bdenje / 263
Spasiteljka / 190	Dušebrižnici / 266
Luk / 193	Izabranici sudbine / 268
Pismo / 201	Dukati moji! Avaj, moja kći! / 270
Sumorni dani / 203	U bekstvu / 275
Ljubimac / 206	Beli mraz / 277
Stranci / 210	Crni mraz / 279
Istina / 214	Ručno ogledalo / 282
Aleluja / 218	Brat Ambroz / 284
Uljezi / 221	Čekanje / 288
Katal / 225	Meri / 290
Džoni / 230	Presuda / 292
Gospođa B. / 233	Ljubav je mamac / 294
Usamljeni otac / 237	
Mrsko staro mesto / 241	<i>U rijeci je svaka</i>
Merin dnevnik / 248	<i>žena, Lejla Kalamujić / 303</i>
U kladama srama / 251	<i>Beleška o prevoditeljki / 306</i>

*Mrak je u našim dušama, ne mislite li tako? Tiše malo.
Naše duše, ranjave od srama zbog naših grijehova.*

Ulrik, Džejms Džojs

Trbuh ti je kao stog pšenice ograđen ljiljanima.

Pesma nad pesmama

NOVI ZLOČIN

Ispred njih vijuga put, nepregledna valovita mešavina blata, pokrpljenog asfalta i zelenih fjordova, izbrazdanih i izgaženih travnatih površina, osim poneke mlade vlati koja streми suncu; korov u cvatu i cveće u punom sjaju, karnevalski prizor, a najuzvišeniji i najgospodskiji među njima stoji naprstak, dok velike, čupave pčele guraju sisaljke u hladna, tufnasta udubljenja ljubičastih i belih zvončića. O, sunce. O, bestidni, žumanjasti albatrose; malo dalje, na mestu na kom je pao, uginuo i istrulio siroti magarac, zadržao se vonj, prošaran i prečišćen kroz različite slojeve lišća; šasija automobila, nekad tirkiznog, okovana rđom, štavelj i kopriva kriju pocepana sedišta, svetilište na kom je pijani vozač našao svoj kraj, zatim, mestimično, gomile otpada, flaše, kanisteri, novine i smrdljivi otpaci gradske svetine, sve ostavljeno tu u gluvo doba noći.

„Hulje”, rekao je njen otac. Uvek bi to rekao kad prođe pored tih smetlišta, zaklinjući se da će pregledati zemljišne tapije svojih predaka i isterati na čistac pravog vlasnika. Hodaju ćutke, muškarac daleko ispred, s mekim smeđim šeširom koji se na jarkom suncu presijava kao zelenkasta krhotina stakla, neustrašivi odmetnik, živahnog koraka, vođen nekakvom grozničavom pomamom, dok saobraćaj polako jenjava i reka veselo klokoće u daljini, a pod povremenim naletima vetra granje ariša poleti uvis i celo drvo poprimi oblik srebrotkane krinoline.

Drum je utihnulo, uspavan rečima sopstvenog jezika, obratio im se raskošnim govorom sunca i šarolikog zelenila govoreći o starim pobunama i o novom zločinu koji se komeša u krvi.

Muškarac je nosio metar – pozajmljen – a devojčica metalnu kanticu da bere kupine. Još je za njih bilo rano, rozikaste, tek zarudele sitne izrasline odlučne da bolnim zrenjem izrastu u plod. Muškarac je bio u bodrom raspoloženju jer je bio namislio da proda parče jalove močvarne zemlje, da je otpremi spakovanu u kontejnere sa oznakom „antikviteti”. To mu je sinulo prethodne večeri dok je u novinama čitao o strancima koji se grabe za blatišta.

„Ma šta mi napričaste”, rekao je. U Evropi, a i šire, ljudi su nedeljom odlazili u prirodu, skidali gradske okove u potrazi za kaljugom i podzemnim svetom. Jedna takva grupa pionira imala je sreće da nabasa na hiljadu godina starog muškarca i premda su znali da je reč o veoma ozbiljnoj stvari, ipak su odneli jedan njegov deo, njegove male, smežurane kese koje su u novinama zvali latinskim nazivom *testa*.

„Možda ćemo iskopati i nekog čovečuljka... Pećinskog čoveka”, izjavio je muškarac.

„Valjda nećemo”, rekla je Meri.

Bacio se na posao, švićnuo jaknu čim su stigli, izvukao metalni metar, postavio ga među vlažne nabore crnosmeđe zemlje i radošno uzviknuo kad je metar dotakao baruštinu. Dovikivao joj je mere, ponavljajući ih da bude siguran da ih je dobro čula. Funte, šilinci i peniji igrali su mu pred očima, tepisi za njenu majku, za njenu jadnu, izmučenu majku, bicikl za nju, a zatim je, ponesen svojim procenama, opisao oko glave metalnim metrom, svojim čarobnim štapićem, oreol proglašivši se gospodarem tog napuštenog ali legendarnog predela, žutike i paprati, jezera i močvara, borovnice, mirte, mahovine, ptica pevačica i bukača; to je bilo njegovo carstvo. Udario je metrom kao bičem, zatim se razmahao njime njišući ga unaokolo da potvrdi svoju moć i bogatstvo, tako dugo tu položeno, rasprostrto i skriveno, što samo leži i čeka da neko zarije ašov. Zabacio je udicu u jednu lokvu, pa zatim u sledeću,

upecao zelene alge i nežnu potočarku punu sićušnih belih niti i stavio pred noge Meri.

„Gricni malo”, rekao je i odmah nastavio da češlja treću baru u potrazi za velikom ribom, dosta je bilo sitnih, kratkorepih klenova, jednog lososa od četiri-pet kilograma hoće, nešto da zagriže mamac. Uživljujući se sve više u tu svoju predstavu, on izvuče štap, otrese vodu i kleknu da na udicu zakači sočne crve koji su mu se od ranog jutra gušili u džepu pantalona.

„Zapalićemo vatru i ispeći ćemo ga... Ko ono beše... Znam... Fjon Makujl je pojeo lososa znanja... I mi ćemo.” Spusti štap i stade pomno da posmatra ne bi li ulovio izdajničko talasanje, vodene prstenove iznad ribljih nozdrva.

Ponašao se kao što se ponaša pred gostima, kad ga vrtoglavo ponese dobro raspoloženje, ali je ono često bilo kratkog daha i obično se završavalo svađom oko konja, ili oko prava na porodični moto. Njegov je: Sila boga ne moli.

„Hajde... Potpali vatru”, naredio joj je i krenuo unazad, pretvarajući se da za sobom vuče strahovito težak teret.

„Spremićemo ga kod kuće”, rekla je Meri, učestvujući u predstavi.

„Spremićemo ga ovde”, uzvratio je i slobodnom rukom zavitlao cipelu na nju ne bi li počela da skuplja grančice za potpalu i hranu za vatru, busenje koje je ležalo unaokolo kao ugažene cipele od neštavljene kože.

„Eureka... Eureka”, rekao je i obznanio svetu da će slomiti tu ribu, ili će riba slomiti njega. Potom je iz hira odlučio da ostavi tog druškana da se krčka u vlastitom sosu, spustio štap, uglavio metalno kućište pod kamen, počeo da traži cigarete koje nije poneo, besno povikao „sranje, sranje”, i na kraju prišao Meri otpozadi dok je ona povijena vadila oprljene cepanice iz pepela jedne sko-rašnje vatre.

„Vikendaši”, rekao je.

„Da. Vikendaši.”

„Pitam se zašto dolaze ovamo.”

„Da uživaju u prirodi.”

„Svuda se može uživati u prirodi, ali teško bi našli samotnije mesto od ovog.”

Pitao ju je može li da pogodi šta su vikendaši jeli.

„Oh... Nešto... Tvrdo kuvana jaja... Krompir.”

„A posle krompirića na redu su jagode”, reče on i počeo da je pipka po haljini, da povlači potkošulju koju je nosila ispod. U trenutku kad je to uradio, pomislila je kako je oduvek znala da će se to desiti, ili se možda već desilo, pa se sad samo ponavlja okamenjeno vreme. Uspravila se ne bi li ga zaustavila, i počela žustro da se migolji, govoreći da bi trebalo da se vrate, praveći se da ne primećuje njegovo poigravanje lastišem, hvata ga, pa ga pušta da pukne, poigravanje mesom i čipkastim obrubom, da uopšte ne primećuje ruku između nogu, njegove raširene prste koji je podižu, visoko gore, kao na ljuljašci, sve dalje, i dalje, mučnina u stomaku, gore u prostor ispunjen kumulusima.

„Je l' ti lepo?”

„Ne znam.”

„Je l' ovako lepše?”

„Ne znam.”

„Od čega su napravljene devojčice?”

„Ne znam.”

„Od začina i šećera, eto nama večera – ponovi, Meri.”

„Od začina... i šećera... i... i...”, glas joj zapišta, a planine i nebo počeo da se sudaraju.

„Reci... reci.”

„Pobeći će nam riba”, kaže ona.

„Ima ona crva... Dobro je njoj, dođi”, kaže sad muškarac nešto mekšim glasom, zadiže joj haljinu, odmiče se unazad, spustivši